

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра **Фінансового менеджменту та фондового ринку**

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

(підпис)

“ ____ ” _____ 2020 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності
072 Фінанси, банківська справа та страхування
за освітньо-професійною програмою **Фінанси, фінансовий менеджмент та**
страхування

на тему: «УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ СТРАХОВИХ
КОМПАНІЙ»

Виконавець:

Студентка 4 курсу ФФБС
Ільчак Ірина Олександрівна

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., ст.викладач
Астахова Наталя Ігорівна

/підпис/

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи управління інвестиційною діяльністю страхових компаній	6
1.1. Зміст поняття інвестицій та інвестиційної діяльності.....	6
1.2. Страхові резерви страхових компаній як основне джерело інвестиційних ресурсів.....	15
1.3. Управління інвестиційною діяльністю страхових компаній та принципи щодо її здійснення.....	25
РОЗДІЛ 2. Аналіз практики здійснення та управління інвестиційною діяльністю страхових компаній	34
2.1. Загальна характеристика інвестиційної діяльності страхових компаній України.....	34
2.2. Аналіз структури, складу і динаміки інвестиційних ресурсів страхових компаній України.....	43
2.3. Оцінка ефективності управління інвестиційною діяльністю страхових компаній.....	50
РОЗДІЛ 3. Напрями удосконалення управління інвестиційною діяльністю страхових компаній	59
3.1. Імплементация зарубіжного досвіду щодо державного регулювання й управління інвестиційною діяльністю страхових компаній.....	59
3.2. Вектори покращення управління інвестиційною діяльністю вітчизняних страхових компаній.....	69
ВИСНОВКИ	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	84
ДОДАТКИ	88

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасні умови розвитку вітчизняної економіки значно впливають на результати діяльності страхових компаній та зумовлюють потребу у пошуку додаткових джерел одержання доходу. Тому інвестиційна діяльність виступає досить важливою складовою, яка дає можливість отримувати додаткові прибутки для того, щоб страховик міг успішно здійснювати свою основну діяльність. Інвестиційна діяльність є одним із найголовніших джерел формування капіталу страхової компанії в умовах обмеженості фінансових ресурсів. Це впливає із специфіки діяльності страховика, який акумулюючи свої тимчасово вільні кошти, спрямовує їх в інвестиції.

На сьогоднішній день інвестиційна діяльність страховиків в нашій державі залишається недостатньо розвинутою, а її потенціал нереалізованим. Але в перспективі вона здатна забезпечити піднесення економіки України.

Актуальні проблеми управління інвестиційною діяльністю страхових компаній висвітлено у працях провідних вчених України та зарубіжжя, таких як: В.Д. Базилевич, О.І. Барановський, В.В. Бачарова, І.А. Бланк, О.О. Гаманкова, Л.М. Горбач, О.Р. Квасовський, Дж. Кейнс, М.С. Клапків, О.В. Кнейслер, Р.М. Костюкевич, П. Массе, А.С. Музиченко, Н.І. Налукова, С.М. Панчишина, М.В. Стецько, В.Г. Федоренко, В.О. Чернова, Д.М. Черваньова, В.В. Шахов та багато інших.

Мета роботи. Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування сутнісно-теоретичних основ і розкриття особливостей інвестиційної діяльності страховиків, аналіз практики здійснення та управління інвестиційною діяльністю, а також розробка пропозицій щодо удосконалення цієї діяльності у страхових компаніях України.

Завдання кваліфікаційної роботи. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- з'ясувати сутність інвестицій та інвестиційної діяльності страхових компаній і визначити їх місце та роль у страховому бізнесі;

- висвітлити теоретичні основи інвестування страхових резервів;
- розкрити зміст управління інвестиційною діяльністю страховиків та визначити її основні завдання та складові;
- комплексно проаналізувати інвестиційну діяльність вітчизняних страхових компаній та оцінити ефективність управління нею;
- обґрунтувати можливості впровадження зарубіжного досвіду державного регулювання інвестиційної діяльності страхових компаній в Україні;
- окреслити шляхи підвищення ефективності управління інвестиційною діяльністю вітчизняних страхових організацій.

Об'єктом дослідження є процес управління інвестиційною діяльністю компаній.

Предмет дослідження – теоретичні та практичні засади управління інвестиційною діяльністю у страхових компаніях.

Методи дослідження. Теоретико-методологічною основою дослідження стали сучасна економічна теорія, фундаментальні положення фінансової науки щодо страхової та інвестиційної діяльності, а також результати комплексних досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених щодо визначення та удосконалення складових інвестиційної діяльності страховиків.

Вирішення поставлених завдань реалізоване за допомогою таких методів: порівняння та узагальнення – при дослідженні стану і проблем розвитку страхової діяльності; аналізу і синтезу – при критичному вивченні матеріалу щодо інвестиційної діяльності в контексті зарубіжного досвіду; статистичного аналізу – при оцінці сучасного стану інвестиційної діяльності страховиків в Україні; ідеалізації, прогнозування, узагальнення – при визначенні шляхів підвищення ефективності управління інвестиційною діяльністю страхових компаній; економічного та графічного аналізу – при обґрунтуванні методів удосконалення інвестиційної діяльності страховиків; логічного узагальнення результатів – при формулюванні висновків.

Інформаційною базою є законодавчі акти, нормативно-правові документи та методичні матеріали відповідних органів законодавчої і виконавчої влади, наукові статті, матеріали наукових і науково-практичних конференцій, навчальна література за обраною проблематикою, офіційні статичні дані Державної служби статистики України.

ВИСНОВКИ

Дослідження теоретико-прикладних засад управління інвестиційною діяльністю страхових компаній дало змогу уточнити низку наукових положень теоретичного характеру, а також запропонувати практичні рекомендації, спрямовані на підвищення ефективності формування та управління інвестиційним портфелем страховиками в умовах нестабільності, диверсифікацію напрямів інвестування та джерел інвестиційних ресурсів. В результаті проведеного дослідження зроблено такі висновки і пропозиції.

1. Дослідження теоретичних основ управління інвестиційною діяльністю дозволило уточнити зміст поняття інвестицій та інвестиційної діяльності. Розглянувши погляди багатьох дослідників та вчених щодо вивчення поняття «інвестиції», ми запропонували власне визначення сутності цієї складної економічної категорії: інвестиції – це всі види грошових, майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в підприємства, підприємницькі проекти й програми, які сприяють розвитку виробництва та невиробничої сфери, підприємництва, з метою отримання прибутку та соціального ефекту. Таке визначення інвестицій, на наш погляд, дає можливість врахувати їхній динамізм, широко класифікує форми інвестицій та об'єкти інвестиційних вкладень, а головне – вказує на їхню мету.

2. Запропоновано інвестиційну діяльність страхової компанії трактувати як послідовну сукупність дій і заходів щодо формування, розподілу і використання інвестиційних ресурсів страхової компанії та вибору об'єктів вкладення з метою отримання соціально-економічного ефекту та реалізації інвестиційної стратегії страховика, що дає змогу покращити інвестиційний клімат у країні та прискорити виробничі процеси.

Виявлено чинники, які впливають на провадження інвестиційної діяльності страховиків. Вкладення коштів страховиками є доволі ризиковим, адже вартість і дохідність об'єктів інвестицій може змінюватися під впливом багатьох видів ризиків – інфляційного, валютного, процентного, кредитного, політичного та ін.

Згадані чинники погіршують інвестиційний клімат в Україні та обмежують можливості страховиків щодо вдалого вкладення коштів.

3. Встановлено, що основним джерелом інвестиційних ресурсів є страхові резерви страхових компаній. Вони є обов'язковими грошовими фондами страхових компаній, що формуються за рахунок страхових премій до встановлення практичної збитковості страхової суми з урахуванням наявності у страховому портфелі страховика різних видів страхування та строку дії договорів. Страховик повинен розміщувати страхові резерви з урахуванням принципів безпечності, прибутковості, ліквідності та диверсифікованості. Фінансове планування, формування та використання страхових резервів відіграє важливу роль для успішної діяльності страхової компанії, беззбиткового ведення справи та запобігання банкрутству страхової компанії. Формування страхових резервів впливає не тільки на фінансовий результат від страхової діяльності, а й є основою отримання прибутку від інвестиційної діяльності страховиком.

4. Практика управління інвестиційною діяльністю страхових компаній пов'язана з існуванням низки обмежень щодо вкладення інвестиційних ресурсів у певні фінансові інструменти. Активну роль у цьому процесі відведено державі в контексті розробки нормативно-правового, інформаційно-аналітичного й організаційного забезпечень, а також запровадження фінансових методів та інструментів регулювання страхового ринку країни.

5. Проведене аналітичне дослідження інвестиційних можливостей страхових компаній України за обсягами видів сформованих ними страхових резервів впродовж 2015–2019 рр., дало змогу констатувати, що вони є основним джерелом формування інвестиційного доходу. Зазначимо, що структура активів страховиків, котрі спрямовані на формування резервів, потребує впровадження оптимального менеджменту інвестиційної діяльності, а саме із позиції трудового потенціалу та потреби у професійних учасниках на фондовому ринку. Це пов'язано із неповним використанням потенціалу фондового ринку страховиками (менше ніж на 25% всього обсягу).

6. На основі проведеного аналізу інвестиційних можливостей та напрямків розміщення коштів страховиків виявлено, що вітчизняні страхові компанії більшу частину своїх коштів (особливо коштів технічних резервів) розміщують на поточних рахунках і банківських депозитах, переміщуючи тим самим інституційний інвестиційний ресурс у спекулятивні сегменти фінансового ринку, що свідчить про відсутність у таких фінансових установ чітко розробленої інвестиційної стратегії розвитку. Однак, за останній рік страховики активізувалися в контексті зміни напрямів розміщення своїх резервів саме у фондові інструменти – акції, облігації, цінні папери держави.

7. Виявлено, що найбільш привабливими для інвестування станом на 31.12.2019 року були банківські вклади, частка яких складає 35,6% всіх активів. Лише на 3,3 в.п. меншою є частка цінних паперів, які займають 32,3% від загальних активів. Щодо таких активів, як нерухоме майно та грошові кошти на поточних рахунках то їх відсоток майже однаковий: 9,2 % здійснюють вкладення в нерухоме майно та 7,1% – у грошові кошти на поточних рахунках. Права вимоги до перестраховиків складають 11,9% згаданих активів. Найменший відсоток належить банківським металам, інвестиціям в економіку України та кредити страхувальникам.

8. Динаміка страхових резервів та активів страховиків протягом періоду, що досліджується, мала зростаючу тенденцію, незважаючи на зменшення загальних активів страховиків у 2016 р. порівняно з 2015 р. на 4 653,5 млн. грн. При цьому прослідковується збільшення обсягів сформованих страхових резервів на 60,85% переважно за рахунок зростання технічних резервів на 67,89%. Резерви зі страхування життя в 2019 р. порівняно з 2015 р. збільшились лише на 49,13%.

9. Систематизовано основні чинники макро- та мікроекономічного характеру, що сприятимуть зростанню як обсягів страхових операцій, так й інвестиційної потужності страхових компаній. Так, на рівні держави доцільно:

1) забезпечити розробку та реалізацію дієвої державної політики у сфері страхування в контексті переходу від розподілу інвестиційних коштів до їх

вкладення у стратегічні галузі економіки за умови контролю за використанням інвестиційних ресурсів, державної підтримки та цільового фінансування підприємств, які використовують ресурсозберігаючі технології, конкурентоспроможну та продукцію, яка заміщає імпорту;

2) привести чинне законодавство у сфері інвестиційної діяльності страховиків у відповідність із нормами, правилами і вимогами ЄС; забезпечити умови для розвитку конкуренції; вдосконалити державний нагляд за вказаною діяльністю страхових компаній.

Забезпеченню надійності та привабливості інвестиційного портфеля страхових компаній слугуватиме:

- дотримання вимог щодо формування портфелів з широким спектром диверсифікації активів;

- переведення частки валютних депозитів у державні цінні папери України, деноміновані в іноземній валюті, і утримання від інвестування в активи, номіновані у гривні;

- залучення єврооблігацій у структуру інвестиційного портфеля;

- для збільшення безпеки інвестиційних вкладів страховим компаніям рекомендується звернутися до послуг професійних інвесторів, наприклад, компаній з управління активами (КУА);

- помірне інвестування в облігації внутрішньої державної позики;

- інвестування у цінні папери підприємств, які використовують новітні технології виробництва і є виробниками продукції з високою доданою вартістю.

10. Запропоновано алгоритм прийняття управлінських інвестиційних рішень з використанням прогнозних моделей діяльності страховика, який для зручності опису поданий у вигляді окремих, відносно самостійних структурно-функціональних блоків, а також методику аналізу інвестиційної діяльності страховиків на основі використання інтегрального показника оцінки їх стану, який дає змогу виявити проблемні напрями та причини, що їх обумовили.

11. Запропоновано такі напрями вдосконалення управління інвестиційною діяльністю для вітчизняних страховиків:

- Забезпечення відновлення більш гнучких норм резервування технічних резервів, вдосконалення методичних положень щодо обчислення обсягів технічних резервів;
- Встановлення вимог до статутних фондів страховиків, скасування ліцензій, обмеження участі нерезидентів на страховому ринку;
- Регулювання витоку коштів за кордон, декларування обсягів перестраховування до перестраховиків нерезидентів;
- Вдосконалення податкових регуляторів на рівні страхувальників, застрахованих осіб та страховиків;
- Встановлення вимог до об'єктів інвестування, визначення напрямів розміщення інвестиційних ресурсів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Борисова В.А. Страхові послуги. Суми: Довкілля, 2015. 216 с.
2. Братюк В.П., Бошинда І.М. Інвестиційна діяльність страхових компаній. Науковий вісник МГУ. 2016. С. 69-71.
3. Гавриляк С.С. Стратегія забезпечення функціонування механізму для активізації інвестиційної діяльності страховика. Економічний аналіз : зб. наук. праць ТНЕУ. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр ТНЕУ “Економічна думка”, 2015. Том 22. № 1. С. 97-101.
4. Закон України: «Про інвестиційну діяльність» № 5610 – XII : від 18.09.1991р. (зі змінами та доповненнями) URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1560-12/>.
5. Закон України: «Про страхування» № 2745 від 04.10.2001 р. (з наступними змінами і доповненнями). Голос України. 2001. 7 листопада. URL: <http://insins.net/law/25-zakonukrayini-pro-strahuvannya.html>.
6. Залєтов О. Державне регулювання інвестиційної діяльності страхових компаній в Україні. Вісник Київського національного університету ім. Т.Шевченка. 2016. № 3. С. 25-32.
7. Звіт по страховому ринку США. URL: <http://www.treasury.gov/initiatives/fio/reportsandnotices/>
8. Звіт по страховому ринку Європейського союзу. Insurance Europe Key facts URL: <http://www.insuranceeurope.eu/uploads/Modules/Publications/final-keyfacts.pdf>.
9. Кнейслер О. В. Проблемні тенденції та напрямки реформування державного регулювання страхового ринку України. Актуальні проблеми економіки. 2015. № 11. С. 231-236.
10. Махортов Ю. Вплив інвестиційного потенціалу страхових компаній на розвиток. Економічний вісник Донбасу. 2015. № 2 (20). С. 139-144.

11. Носенко М.С. Сучасний стан, проблеми і перспективи розвитку інвестиційної діяльності страхових компаній в Україні. Актуальні проблеми економіки: науковий економічний журнал. 2016. №1. С. 222-227.
12. Овчаренко Т. Інвестиційні стратегії страхових компаній та перспективи їх впровадження. Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Серія “Економіка”. 2016. № 121-122. С. 33-38.
13. Огорокова О. А. Зарубіжний досвід інвестиційної діяльності страхових компаній. Вісник Адигейського національного університету. Серія 5: Економіка. 2015. №1 URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/zarubezhnyu-opyt-investitsionnoydeyatelnostistrahovyh-kompaniy>.
14. Основні показники діяльності страхового ринку України URL: <http://forinsurer.com/files/file00478.pdf>.
15. Підсумки діяльності страхових компаній за 2015 рік. Нац. комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг України. URL: <https://forinsurer.com/files/file00565.pdf>
16. Підсумки діяльності страхових компаній за 2016 рік. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг України. URL: https://nfp.gov.ua/files/sk_%202016.pdf
17. Підсумки діяльності страхових компаній за 2017 рік. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг України. URL: <https://forinsurer.com/files/file00634.pdf>
18. Підсумки діяльності страхових компаній за 2018 рік. URL: <https://forinsurer.com/files/file00654.pdf>
19. Підсумки діяльності страхових компаній за 2019 рік. URL: http://ufu.org.ua/files/stat/SK_info2019.pdf
20. Підсумки діяльності страхових компаній за 2015 - 2017 роки URL: <http://forinsurer.com/stat>
21. Підсумки діяльності страхових компаній за 2015-2019 рр. URL: <http://forinsurer.com/files/file00565.pdf>.

22. Про затвердження «Правил формування, обліку та розміщення страхових резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя»: Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України: від 17.12.2004 р. № 3104. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

23. Резнік Н. Засади формування інвестиційного потенціалу агропромислового комплексу держави. Інноваційна економіка. 2016. № 10 (36). С. 19-24.

24. Соловійова О. Обґрунтування інвестиційної стратегії страхової компанії в Україні. Вісник Дніпропетровського університету. Серія "Економіка". 2016. Вип. 5 (4). С. 69-76.

25. Стефанович Є.А. Інвестиційна діяльність як економічне явище. Економіка та держава. 2015. № 11. С. 60-64.

26. Фінансова звітність страхової компанії «АХА Страхування». URL: <http://axa-ukraine.com/>.

27. Фінансова звітність страхової компанії «Європейський страховий альянс». URL: www.eia.com.ua.

28. Фінансова звітність страхової компанії ПрАТ «Теком-Життя». URL: <http://www.tig-life.com/otchetnost>.

29. Шаповал Л.П. Інвестиційна складова менеджменту страхових компаній. Мукачівський державний університет. Вип. № 3. 2016. С. 491-496.

30. Шарп У. Інвестиції. М.: ИНФРА-М., 2016. 1028 с.

31. Ширшикова Л. А., Колотигина Е. Н., Терентьева М. С. Проблеми удосконалення інвестиційної діяльності страхових компаній. Молодий вчений. 2016. № 9. С. 752-758.

32. Зюбін В. Інвестиційний потенціал суб'єктів ринку страхових послуг. Економічний вісник Донбасу. 2017. № 1 (27). С. 156-160.

33. Кравченко В. Сутність та механізми стратегічного управління страховою компанією. Економічна кібернетика. 2011. № 1-3 (67-69). С. 45-48.

34. Нікуліна Н.М. Фінансовий менеджмент страхової організації: навч. посібник для студентів вузів. М.: ЮНІТИ-ДАНА, 2016. 431с.
35. Ткаченко Н. Інвестиційна діяльність страхових компаній : дис. канд. екон. наук : Н. Ткаченко. Київ, 2016. 22 с.
36. Астахова Н.І. інвестиційна діяльність страхових компаній як джерело розвитку економіки. Світ економічної науки. Вип 23. Тернопіль. 2020. URL: <http://www.economy-confer.com.ua/full-article/3442/>